

Miskovits István

**Az ember életében vannak nehéz percek is,
de összességében az élet egy csodálatos
ajándék.**

Önéletrajz

I. 1928 – 1953

II. 1953 – 1974

III. 1974 – 1990

IV. 1990 - 2021

Fontos közlemény! Önéletrajzomnak ezt a módosított és kiegészített változatát 93 éve koromban készült, amikor mindkét szememet a macula degeneráció használhatatlanná tette és ezáltal lehetetlené teszi az írás- és helyesírási hibák elkerülését. Ennek dacára, remélem meg lehet érteni, mit akarok mondani. Kérem az olvasónak az elnézését ezért a sajnálatos sok hibás formáért. Köszönöm. István

I. 1928 - 1953

A nemrég váratlanul elhangzott javaslat, hogy írjak egy önéletrajzot, nem keltett különösebb érdeklődést. Időközben már úgy gondoltam, talán mégis van értelme visszatekinteni az elmúlt kilencvennél több év idején történetekre, felidézni mindazt, ami szép vagy talán kevésbé szép volt. Tudatában vagyok annak, hogy ez nem egy könnyű pillanat feladat, ez sok időt és fáradságot igényel, és bírálattal is kell számolni. Alapvetőnek tekintem már kezdetben megemlíteni, hogy megelégedéssel tekintek mindent, amit e hosszú életem át sikerült elérni, Emelt fővel merek egy tűkör elé állni és remélem, hogy ezt a következő sorok majd bizonyítják.

Egy életrajz természetétől fogva az életkornak függvényeként korszakokra osztódik, és feltétlenül figyelembe kell vegye a cselekmények idejét és helyszínét is.

A kisgyermekkor

1928 május hó harmadikán, Temesváron, az Arany János néven ismert utcában születtem egy polgári vegyes házaspárnak második fiúgyermekéeként. Feltételezem, hogy szüleim már kezdetben úgy egyeztek meg, hogy vallási különbségüktől eltekintve, gyermekeiket római katolikusnak fogják keresztelni, és majd úgy nevelik, hogy mindkét vallásnak egyformán megadják a kijáró tiszteletet. Édesapámnak elhatározását, egy zsidó vallású lányal házasságot kötni, nem mindenki tekintette megértéssel, többek között a családnak egyik része. Kivételt képezett édesanyja, a nagyanyám, aki fenntartás nélkül fogadta el fiának elhatározását, mert előre látta, hogy egy hosszú boldogan együtt töltött élet bizonyítani fogja, hogy ez az út nem csak lehetséges, hanem egy harmonikus családi kört is képes teremteni. Fontosnak tartom ezt részletesen megemlíteni, mert ez a kettősség egy életem át elkísért.

Első kép, amely emlékeimből felmerül, az Alkotmány (1 Decembrie) utcai lakásból származik, ahol az udvaron keresztapámnak, Veszprémi Karolynak az oldalkocsis zöld színű motorkerék párja állt.

A vegyesházasság és az ilyenből származó ivadékok problémái

A vegyes házasság fogalmát egy határozott szándékkal említettem, hogy alkalmat nyújtsak ennek sajátosságait megismerni és alkalmat adni arra, hogy néhány indokoltnak tekintett részletre rávilágítsak.

Az őskortól, az ember teremtésétől kezdve, két egymástól eltérő nemű személy érzelmi vonzódása, egy természetesnek tekintett kapcsolatot teremtett, a szellemi és testi közösséget gyermekek nemzése követte, így alakult a család, amely már kezdetben, jelenleg és feltehetően a következő végtelen távlatban is, a társadalomnak építő köveit képezi. A bekövetkezett társadalmi fejlődésnek következtében az érzelmi kapcsolat már nem maradt továbbra egyedül meghatározó egy családi kapcsolat létesítésénél, az emberek fajtól, nemzetiségtől, vallástól és egyéb tulajdonságoktól függően alakultak és az ezek között létesülő kapcsolatokat már nem egyedül a természetes érzelmi vonzódás, hanem konvencionális rendszabályok alapján is itélik meg, ekkor jelent meg a vegyes házasság fogalma is a család alapítás terén. A változatlannal tekinthető körülbelül tizenöt milliót lefelé meghaladó összes zsidó vallású hívő, és az ebből az ősi vallásból kialakult keresztény és muzulmán közösségek - amelyek egyenként már a milliárd lelket is meghaladó hívővel számolnak – esetében, a vallási alapon létrejött vegyes házasságok száma, az egész emberi társadalomra vonatkoztatva, igen jelentéktelenné tekinthető. A téma mégis említésre méltónak tekinthető, ha az ilyen házasságból eredő ivadékok - én is egy ilyen vagyok - sajátos sorsát akarjuk megismerni.

Az azonos vallásúak házasságból eredő ivadék, természetesen a nemző szülőknek vallását veszi át, ami a vegyes házasságok esetében már nem lehetséges, mivel a józan ész, valamint a társadalmi szabályok értelmében, az nem elképzelhető, hogy valaki ugyan akkor két vallási közösséghez tartozzon. Ezért, a nemző szülőknek, egyetértésben kell határozni, hogy gyermeküket melyik vallás hívének tekinték és ezt, felelőségük teljes tudatában ezt megillető helyen jelentsék. A vegyes házasságból eredő gyermeknek vallása, ezáltal nem egy érvényes emberi jogból, hanem egy konvencionális módon, tőle függetlenül, de nevében hozott határozattal.

Tekintetbe véve, hogy a vallási hovatartozás megkívánja enek a vallásnak szabályait követni, és ezt más vallásokkal szemben - az ezeknek kijáró tisztelet keretében – megkülönböztetni, kénytelen módon azt jelenti, hogy vallási alapon, a vegyes házasságból született gyermek, a szüleit egymástól megkülönbözteti, és egyiküknek elsőbbséget nyújt. A két szülő feltétlen kijáró egyenlőséget, vallásuk véget megkülönböztetni, ellentmondásban van az emberi társadalomnak alapvető parancsával: „Tiszteld atyádat és anyádat“ ami úgy értendő, mindkettőt egyenlő módon, és minden megkülönböztetést kerülve szeretni és tisztelni..

A vegyes házasságból származó gyermeknek életmódját is lényegesen befolyásolja az a társadalmi környezet amelyben él és nevelkedik.

A többnemzetiségű és vallású Bánátban, Temesváron, egy sajátos helyzet alakult ki, ez határozta meg az általam követett utat is. Édesapám nem volt templomba járó hívő, édesanyám ünnepek alkalmával fejkendőt kötött és követte Nagymamát a belvárosi zsidó templomba. Otthonunkban egyformaképpen lettek megünnepelve úgy a katolikus mint a zsidó ünnepek, Ervin bátyámmal alig vártuk mikor érkezik meg a csomag amelyben a kedvelt „pászka” rejlik.

Általánosnak lehet tekinteni, hogy a bánáti művelt emberek társadalma nem tömörült elszigetelt csoportokba, hanem a társadalmi körökben meg lehetett lelteni minden nemzetiségnek, vallásnak és foglalkozási ágnak képviselőjét. A két háború közötti időszak kedvezőnek bizonyult egy ilyen életmódhoz, ennek szegényletes változását csak második háborúnak végén észlelték.

A Spitzer, majd később Szász nevet viselő családdal voltak szüleim jóbaráti kapcsolatban, Jancsi fiuk velünk együtt térdelt a karácsonyfa előtt és énekelte, német nyelven a „Stille Nacht”-ot, mi, Ervin bátyámmal, mint vendégek Spitzeréknél az ebéd asztalnál ülve, tisztelettel hajtottunk fejet, amikor Marci bácsi megtört – nem vágta – a kenyeret és héber nyelven mondta a „Baruch Ata Adonoy Shehechianu.....” szent imát.

Ilyen körülmények között alakult a vegyes házasságból származó gyermekek élete, akinek vallási oktatásáért az erzsébetvárosi római-katolikus rendházban székelő Salvatorianus és ezt követően a piarista atyák feleltek.

Fontosnak tekintettem ezeket az adatokat részletesen, talán túl részletesnek tűnő módon ismertetni, mert úgy tekintettem a vegyes házasságból született gyermekéletem, ezt a kiegészítést megkívánja.

A gyermekkor

Az öntudatos gyermek életnek első képei a Püspökúti (Mihai Viteazul) lakásban alakultak ki. A Hubert Mathias építésznek házában egy kényelmes szép lakást béreltünk, nekünk, a két gyermeknek, külön szobánk volt. Itt értelmetlenül tekintettem Ervin bátyámra, aki majd megszakítás nélkül az ágyban feküdt, ami nekem, a harmadik éves gyermeknek, rendkívülinek tűnt, és itt egy bővebb magyarázatot igényel.

Mint hét éves egészséges gyermek, egy skarlát lázat követően igen legyengült állapotban volt, amikor a homokban játszva egy furcsa végzetes játékot űzött. Egy felkapart pattanásra homokot hintett és megfigyelte, amint a homok vért szív. Mire észrevették már túl késő volt, a végzetes játék a legyengült szervezetben egy általános vérmérgezéshez vezetett, amely a bal lábnak, a csípőnek és bal alsókarnak csontszerkezetét támadta meg. A csonthártyasérülés következtében időnként csontszilánkok váltak le, ezeket a szervezet idegennek tekintette és úgy igyekezett eltávolítani, hogy gennyes váladékként egy-egy gócpontban összegyűjtötte, amely góc, ha megérett, végül önmagától kifakadt. Az akkori még igen fejletlen orvostudomány - habár Flemming már három évvel az említett esemény előtt, felfedezte a penicillin fertőzés gátló hatását – a még éretlen gócot bonckéssel felvágták és a középkori orvostudománynak megfelelő módon a sebet egyszerűen „megtisztította”.

Tanúja voltam a mértéktelen szenvedésnek, amely testvérbátyámat kínozta és annak az emberfölötti küzdelemnek, amellyel szüleink gyermekük élet halál harcát követték. Minden ami történt az én életemnek is egy része volt és ennek alapján, úgy tekintem, hogy az én életrajzomhoz tartozik.

Ez a küzdelem mind addig nem szűnt meg, amíg nem érkezett el az életkor, amikor a csontrendszer fejlődése véget ér, és már nem váltak le újabb csontszilánkok. Ez az emberfeletti küzdelem nem ért véget nyomtalanul, a baloldalon a csont szerkezet fejlődése mértékadóan visszamaradt és lényeges elváltozást okozott. A bal lábnak hossza 22 cm-el rövidebb lett, mint a

jobb láb, ami meg követelte, hogy feltűnően magas kiegészítő cipőt viseljen és csak botra támaszkodva volt képes járni.

Talán furcsának tűnik, hogy életrajzomban, ilyen részletesen, egy másik személynek szenvedéseit ecseteljem, de ez a szenvedés és a beállt testi fogyatékoság, az egész családtól és természetesen tőlem is, egy diszkrét de állandó figyelmes magatartást kívánt.

Szüleink dicséretére szolgáljon megemlíteni, hogy mindkettőnket egyformán, minden megkülönböztetés nélkül, mint egyenrangú gyermekeiket tekintettek.

A lakásunk a Püspökút végén volt, ahol ez a Lahovary térbe torkolt. Ez a tér volt az Erzsébet városnak központja – proportions gardé – úgy, mint a Piccadilly Circus a londoni Westminsternek.

A Püspök úttal együtt még másik öt utca is torkolt a piactérbe, ahol mindent meg lehetett találni, ami egy mindennapi polgári élethez szükséges volt. Az 1912-ben épült római-katolikus templom, a Szalvatorian rendház, és az átellenben található katolikus ifjúsági egylettel, a kertváros híres rendezőjének, Mühle Vilmosnak nevét viselő utca végén volt.

A templomtól jobbra volt a román nyelvű „Școala Primară Nr.6” iskolaépülete és tovább a Kerületi Rendőr Felügyelőség. A parancsnoknak, Popovici Mihainak fia, Victor osztálytársam és gyermekkori jó barátom volt. Az épületnek végén volt a kéményseprők és utcaseprők székhelye. Az utcaseprőknek, annak idején fontos szerepe volt. Gépkocsi csak nagyon ritkán volt látható a város utcáin az árú szállítást a lovas kocsik biztosították és így állandóan volt mit seperni. Az árú ellátás és szolgáltatás terén minden szükségessé meg lehetett a téren belül lelni. A Püspök út és Dózsa utca között épült háztömbben, a Ghița fűszerüzlet, a Húros férfiszabó, a Müller cukrász, a Bran pék – akinek kisebbik fia szintén osztálytársam volt – valamint a Fodor mézárszék tevékenykedtek. A Dózsa utca végén voltak a Ziel optikus és szemben a Michels női fodrász, valamint egy üzlet, amelynek nevét már nem bírom felidézni. A Tirol (Porumbescu) utca sarkán a Lichtfuss étterem és mozi/sziínház termet lehetett találni. Az átelleni utcasarkon volt a Sárga gyógyszerész, az Independenței utcasarkon túl egy papírkereskedéssel zárult a Lahovary tér üzleteinek sora. Nem jelentéktelen szerep jutott a minden hétvégén megrendezett piacnak, valamint a téren két irányba áthaladó 6 villamos vonal és a Fratelia vonal végállomása. A modern üvegfalú megállófalán egy menetrend ismertette a körülbelül hatpercenként érkező

szereplvények időpontját. Mindezt tekintetbe véve, a Lahovary tér és közvetlen környezet lehetőséget nyújtott egy korszerű szinten nagyvárosi életnek.

Az iskolának úgy bátyám, mint jómagam – én már hat éves koromban - diákjai. voltunk. A színvonalas nevelést és oktatást négy lelkes tanító biztosította, a Bogdan házaspár valamint Dobos és Olariu tanítók. Amint édesanyám ezt gyakran említette, én igen nehezen viseltem a szigorúan megkövetelt házirendet, ha éhes lettem, elővettem az otthonról hozott uzsonnát, tekintet nélkül arra, hogy szünet idő volt vagy sem. Értelmetlennek tartottam a palatáblának egész felületét egyszerű dűlt vonalakkal kitölteni, ha már az első sorokból kitűnt, hogy ez már kifogástalanul sikerült. Ezzel szemben nem lázongtam a büntetések és testi fenyegetésekkel szemben, mert úgy találtam, hogy ez a nevelésnek egy elkerülhetetlen kelléke. Az első osztályban még fiuk-lányok együtt tanultak, ezt követően, már csak fiuk lettek az iskolának diákjai. A római katolikus diákoknak, magyar nyelven, a hittan órát a templom lelkészei biztosították.

Miután sikerrel elvégeztem a négy elemi osztályt, felvételi vizsgára jelentkeztem az állami Constantin Diaconovici Loga líceumba.

Itt egy újabb magyarázatot kell beiktatni, mielőtt elhagyom a Lahovary teret és megkezdem a harmadik életkor ismertetését

Egy aránylag békés és haladást tükröző évtizedet követően, a világpolitikában mind jobban kialakult feszült válság egy bizonytalan veszélyes helyzethez vezetett. A magyar-román határvonalon kialakult feszültség igen veszélyesnek tűnt és rendkívüli elővigyázatos lépéseket igényelt. A csapat összevonások következménye volt a tartalékosok behívása és készültségbe állítása. A zöldszínű behívót édesapám is megkapta és haladéktalanul felvette a mundért. Bennünket, a bizonytalan légkör és nem utolsó sorban az anyagi helyzet – a vállalat édesanyámnak édesapám alapfizetésének 50% folyósította – arra kényszerített, hogy egy kevésbé költséges lakást béreljünk. Elhagytuk a megszokott Lahovári teret és az 1 Decembrie (Alkotmány utca) és Gyiroki út sarkán épült Ing. Dănilă villában béreltünk lakást. Ezzel egy időben egy másik kellemetlen meglepetésben volt részünk. A következő iskolaévet megelőzően, a beiratkozást intézni, ezúttal édesanyámnak jutott részül. Mivel élete végéig nem tanult meg románul, nem tudott az iskolában feltett kérdésekre csak magyarul felelni, ami felbosszantotta a zöldinges

suhancot, akit kirendeltek az iskolának a tevékenységét ellenőrizni. Dühösen fellapozta az irataimat majd ocsmány szavakkal értésére adta, hogy az ő gyermekének nincs ebben az iskolában helye. Odahaza kétségbe esve, megszegyenítve, sírva mondta el édesanyjának, a nagyanyámnak, a történeteket. Nekem nem mondtak mindent meg. Új házigazdánk, akinek mindkét román nemzetiségű fiúgyermekét a Piarista magán iskolába íratta be, javasolta cselekedjen hasonlóan, ami szerencsére meg is tett. Minden igyekezete, bátyámat - aki befejezte a líceum alsó tagozatának négy évét - tovább tanulásra biztatni sikertelen maradt.

A Bécsi Döntést (1940) követően, a határon állomásozó csapatok kivonultak Erdélyből, édesapám hazatért családjához és értesült a jelentős változásokról. A család az új környezetben, ismét a megszokott élethez tért vissza és végig együtt maradt, mialatt a kirobbant világháború sok millió embert vont el családi köréből, és ezeknek nagy része az esztelen kalandnak áldozatú esett. Ebben az új légkörben ért véget a gyermekkor, megkezdődött a felelősegteljesebb életszakasz.

A kamasz (teenager) kor

Talán elsőként érdemes megemlíteni, hogy a Dănilă házzal szemben, a Nowy család házában lakott a velem egykorú Ottó, akihez egy életen át tartó barátság kötött.

Nem kevesebb jelentősége volt az új iskolába való beilleszkedésnek, mert ez lényegesen különbözött az addig látogatott állami iskolától. Természetesnek tűnt, hogy egy római katolikus rend vezetése alatt működő felekezeti intézmény, a diákok erkölcsös vallási nevelésére fektetett hangsúlyt. A temesvári piarista líceum volt talán az egyetlen a sok közül, amelynek a helyi adottságoknak megfelelő környezetbe, a soknemzetiségű és vallású Bánátban, kellett rendeltetésének megfelelően, egy különös iskolai oktatást és nevelést biztosítani. A katolikus diákok a piarista iskolákban megszokott vallásos nevelésben részesültek, ugyanakkor a más vallású diákoknak lelki oktatását is biztosították. A református, román és szerb ortodox lelkészek, valamint a két zsidó felekezetnek rabija, az iskola tanári karának voltak egyenrangú tagjai és rendeltetésüknek megfelelően biztosították a lelki oktatást.

PIARIȘTII TIMIȘORENI IN LUMEA LARGĂ

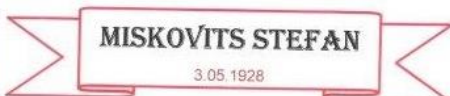
**** TEMESVÁRI PIARISTÁK A NAGYVILÁGBAN

Proaspăt absolvent

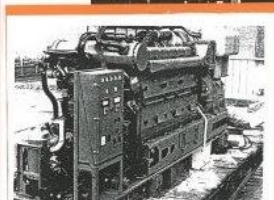
Născut la Timișoara (3. Mai 1928) urmează Școala Primară Nr.6 din Pța. Lahovary. În 1946 absolvă Liceul Piarist și obține diploma de inginer mecanic la Politehnica Timișoara. Încă student fiind, este numit la Catedra de rezistența Materialelor, de unde

este îndepărtat abuziv. Activează în cercetare în domeniul încercărilor de materiale și al mașinilor de încercat. Începând cu anul 1958 este transferat la CSR Reșița, unde activează în cadrul colectivului de proiectare, al cărui conducător va deveni. În 1974 preia organizarea și conducerea activității de proiectare la Societatea mixtă Româno-Vestgermană "RRR". În decursul celor 30 de ani de activitate la Reșița se ocupă de preluarea know-how-ului constructiv de la firme de vârf din domeniul construcției de mașini și are ocazia, prin specializare la fața locului, să-și însușească tehnica modernă a statelor tehnice dezvoltate din Europa și SUA. Fiind apreciat ca specialist în domeniul fabricării locomotivelor Diesel și al reductoarelor de performanță, este adesea solicitat ca expert la tratative comerciale și are astfel ocazia, să cunoască aproape toată Europa și diverse țări pe alte 3 continente. În anul 1972, după douăzeci de ani de la îndepărtarea sa abuzivă, în cadrul secției reșițene a Institutului Politehnic Timișoara este chemat să predea studenților un "Curs General de Mașini". Pe lângă activitate profesională este și un pasionat al îndelețnicirilor creative practice și realizează o rulotă remorcabilă, care obține avizul de circulație rutieră, cu 80 km/h. La scurt timp după pensionarea sa din 1988 se stabilește în Germania, unde, în calitate de liber profesionist, execută diverse proiecte de amenajare pentru instalații din industria farmaceutică. Stabilindu-se la Schwetzingen, se ocupă de sprijinirea activității nostalgice a numeroșilor seniori piariști timișoreni, care trăiesc în lumea largă, majoritatea lor în Germania. În tot cursul activității sale, redactează, singur sau în colectiv, numeroase lucrări de specialitate, și multe dintre acestea privesc trecutul și prezentul spiritului piarist timișorean. Colaborează activ la înființarea unei arhive-muzeu, în clădirea în care a funcționat odinioară renumitul Liceu Particular Piarist din Timișoara.

...după 65 de ani

Colectivul proiectanților care a adaptat motorul Diesel pentru funcționare în zone aride tropicale

Grup Diesel-generator proiectat și executat la UCMR

La inaugurarea muzeului piariștilor timișoreni - 2008

Reductoare navale de mare putere, proiectate și realizate la RRR

Cu ocazia Centenarului clădirii Liceului Piarist din Timișoara a fost onorat, să felicite auditoriul în numele elevilor de odinioară

Sprijin iluminat, cu Anuarul retrospectiv al ultimilor 20 de ani de existență al Liceului Piarist Timișoara

Az 1924-ben bevezetett román nyelvű oktatás nem gátolta meg az iskolában az anyanyelvek szabad használatát, a diákok és tanárok között mindennapi volt a magyar, román, német és szerb nyelv használata. Szerencsés módon, a piarista líceumot nem kötelezték az állami iskolákban általánosan kötelező, kimondottan nacionalista irányzatú „străjerie”-t, de sajnos, megszüntették a cserkészlet működését.

Az új iskolába, amely egy új életformát jelentet, az átmenet nem volt teljesen zavarmentes. A magyar nyelvoktatás, amely a líceum első két évében a helyesírás elsajátításához vezet, és továbbra, mint kötelező ismeret számított, nekem, aki eddig kizárólag román nyelven írtam, áthidalhatatlan nehézségnek bizonyult. Sajnálatos módon, nem találtam megértésre, sem sikeres támogatásra, hogy ezt a hiányt pótoljam. A megszegényítő, dolgozataimban csupa vörössel áthúzott sor, ahhoz a hibás elhatározáshoz vezetett, hogy egy ideig, beszüntettem a magyar nyelvórákon részt venni. Évtizedeken át folytatott tevékenységem során majd kizárólag román, német és angol nyelven írtam és olvastam, magyar nyelven csak beszéltem és olvastam. Változás csak akkor állt be, amikor idegen földön élve, magyar nyelven leveleztem családi és baráti körben,

és amikor elkezdtem gondolataimat írásba foglalni. Elkészve ugyan de pótolni igyekeztem a hiányt, öreg fejjel kezdtem tanulni. Nagy segítséget jelentett az informatika. Egy megfogalmazott szöveget a számítógép segítségével lehet, ha nem is teljesen hibamentes, de elfogadható módon leírni.

Nagy jelentősége volt a civilizált egészséges életmód elsajátításában, hogy egy erre legjobban megfelelő egyesületnek lettem tagja. A Bega bal partján, a múmalommal szemben, a temesvári, főképpen magyar nyelvű polgárok által alapított egyesület a „TTE” (Temesvári Torna Egyesület) a fiatalság hiányát úgy pótolta, hogy a két felekezeti líceumnak, a Notre-Dame zárdaiskolának és a Piarinak diákjait, egy jelképes díj ellenében, tagjának tekintette. Az itt, főképpen a nyári szünetek idején töltött idő, nem csak a sportolás lehetőségét nyújtotta, hanem elősegítette a serdülő fiataloknak a rendezett polgári társadalmi életformába való beilleszkedését.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a fiatalok csoportja, egy leány és egy fiú líceumnak serdülő diákjai, egy baráti körben, figyelmes és megértő felnőttek társaságában, nevelkedtek. A természetes fejlődés, a kornak megfelelő érettség, nem csak kívánatosá tette, de lehetőséget is nyújtott szenvedélyes kapcsolatok létének, majd mindegyikünk megtalálta szíve választottját. Így volt az én esetemben is, ennek a szép álomnak emlékét egy életen át, megfelelő keretben, megőriztem. Tudomásom szerint, ezek a fiatalok romantikus érzelmek nem vezettek taros kapcsolathoz, az egykorú fiatalok életpályája eltért egymástól. Az iskolát végzett megérett lányok, azonnal partiképes hölgyek lettek, miközben, az érettségi bizonyítvánnyal a kezében, egy fiatalember csak egy még továbbképzendő, félkész ember maradt.

A TTE a háború utáni zavaros időben megszűnt létezni, hasonló új már nem létesült. Mi, akiknek a sors megadta a szerencsét, hogy ott nevelkedtünk, hálával tekintünk vissza az ott eltöltött évekre, a felejthetetlenül szép emlékekre, a teenager éveinkre.

A felelős férfi élet kezdete

Az érettségi vizsgát követően nyilvánvaló volt, hogy a jövőt illetően haladéktalanul kell lépéseket tenni. Hogy egy műszaki pályát fogok követni az már régen kétségtelennek tűnt, a végcél volt, egy

műszaki egyetemen oklevelet szerezni. A háborúnak vége volt, egy szabad élet lehetősége állt fenn, úgy tekintettem, hogy esetleg lehetséges egy külföldi egyetemet látogatni, és ezért, nem jelentkeztem a temesvári egyetem felvételi vizsgájára. Barátaimmal, Nowy Ottóval és Fulda Palival, a Budapesti Műszaki egyetemre gondoltunk és igyekeztünk ennek megfelelő megoldást találni. Ottó sógorának, Bálint Tibornak egyik jó barátja a MADOSZ egyesület vezetőségi tagja volt, ennek segítségével számítottunk. Ennek érdekében utaztam București-ben - ez volt életem első repülővel tett utazása – de kiábrándítva tértem haza, mert a remélt támogatás helyett, az illető határozottan kijelentette: „Nekünk érdekünk, hogy a magyar anyanyelvű fiatalság itt maradjon az országban”.

Ez nem volt az egyetlen nehézség, ami megnehezítette a külföldi egyetemen elképzelt részvételt. A feladatnak volt egy nem jelentéktelen anyagi háttere is. Mi arra számítottunk, hogy megfelelő tevékenység jutalmául ösztöndíjat fogunk kapni. Ha ez nem sikerül, a mindennapi ellátást nekünk kell biztosítani. Szüleimtől nem várhattam el számottevő támogatást, mivel Ervin bátyám egészsége újra kritikussá vált. A temesvári orvosok nem találtak kiutat, és felvetették az amputáció lehetőségét. Egy jóbaráti javaslatot követően egy bukaresti orvosprofesszorhoz fordultak, aki egy rövid vizsgálat után vállalta a feladat megoldását. A műtétért, amelyért öt arany pénzérmét kért, alapvetőnek tekintett egy-egy megfelelő mennyiség Penicillin és Marfanil készletet létét. Ezen felül, kijelentette, hogy ő kizárólag csak a Francia Nővérek szanatóriumában operál, amely akkor a fővárosnak legdrágább elit egészségügyi intézménye volt. Nem kér külön magyarázatot, hogy ez milyen anyagi megterhelést jelentett, és az sem, hogy ezen kívül másra nem igen telt.

Ezt követően, egyik nap, amikor íróasztalánál dolgozott, Édesapám maga mellé ültetett miközben ezt mondta: „Fiam, én eddig soha sem kértem tőled semmit, de most kérlek, maradjál itthon, igyekezzél a helyi egyetemre bejutni, mi minden megteszünk, hogy gondtalanul bírjál itt tanulni”. Ezt követően jelentkeztem a felvételi vizsgára és a Politehnica-Timișoara hallgatójaként szereztem gépészmérnöki oklevelet. Még ma is, ennyi év után, hálával emlékszem erre a kérésre és végtelen örömet jelent, hogy ennek eleget tettem. Nem bántam meg, hogy a „Politehnica Timișoara” hallgatója lettem, annak a műszaki egyetemnek, amelyet világszerte, a fejlett nyugati országokban is, nagyra becsülik és oklevelét fenntartás nélkül, elismerik.

Az egyetemi évek

Kezdetben az Electro-Mecanică szak hallgatója lettem, de a nagyon átfogó szakterületet, megfontoltan az új tanrendszer megszüntette és helyébe két külön szakterületnek megfelelő főiskolát létesített. Én a gépészeti „Mecanică” szakot választottam.

Az akkori műegyetemi szinten oktattak, az ismeretek alapvetően a század elején ismert ipari fejlődést tükrözték. Nagy jelentőséget tulajdonítottak azonban az időtől független alapismereteknek: számтан, mechanika, szilárdságtan, gépelemek és gépszerkesztés ismeretének, amelyeknek alapos ismerete megengedte az elkövetkező lendületes ipari fejlődést megérteni, követni és alkalmazni.

A monarchia megszűntével az egyetem is a párt ellenőrzése alá került, az ismert egyetemi autonómiát eltörölték, az egyetemi élet szervezését és főképpen ellenőrzését egy pártaktivisták által vezetett csoport vette át. A független egyetemi egyesületet az UNSR-t betiltották, helyét a kommunista/bolsevista pártszervezet vette át. Ez a sajnálatos folyamat nem egyik napról a másikra következett be, de a kitűzött célnak megfelelően, lépés pépest követett. Mint másodéves hallgató, az UNSR keretében, mint tanügyi felelős szerepeltem. Amikor pártvonalon egy összejövetelt rendeztek és a a teremben mind összegyűltek, nekem néhány géppel írott lapot nyomtak a kezembe és felszólítottak, hogy ezt olvassam fel. Mivel nem tudtam, de sejtettem a lapok tartalmát, óvatosan kértem a hallgatóság megértését, ha az éppen kapott anyag felolvasása talán akadozó lehet. A hatás nem maradt el, a teremben összegyűltek értesültek arról, hogy a szöveget nem én írtam, és a párt tiszta képet kapott arról, milyen mértékben számolhat közreműködéssel. Az UNSR megszűnt, én sem volta továbbra tanfelelős és a pártnak nem volt rólam kedvező véleménye, ami végül egy sajnálatos eseményhez vezetett.

Az utolsó tanév végén, mikor még utolsó vizsgámra készültem, egy váratlan meglepetés ért. A szilárdságtant előadó tanár, Dr. Nădășan Ștefan hivatott és közölte, hogy az általa közvetlenül a miniszternek közölt javaslatot a Közoktatásügyi Minisztérium elfogadta és én azonnali kezdettel a katedrának alkalmazottja lettem. Mint „Preparator” (előkészítő) - a tanügyi oktatok lépcsőjének első fokozata – a katedra tevékenységében részt vettem. A Tanár úr - akinek elkövetkező pályám keretébe fontos irányító szerep jutott és én Mentoromnak tekintettem, - első feladatnak kijelölte,

vegyem át az éppen vizsgázó csoportnak felügyeletét, úgy mondván: ismerd meg ezt a kalandot a másik oldalról is. Miután minden jelöltnek egy feladatot adott, visszavonult irodájába és én egyedül maradtam a vizsgázókkal, akiknek nagy részét jól ismertem. Természetesen segítettem, ha valaki erre megkért, hiszen valójában én még köztük tartoztam. A vizsga végeztével csak egy megjegyzés hangzott el: „a vizsgázó felettébb ki kell tűnjön, hogy a válasz a jelöltnek, és nem másnak ismereteit tükrözi”. Megértettem, és hálásan fogadtam megértő szavait.

A váratlan és megtisztelő eseményt a család nagy örömmel fogadta, és megérdemelt sikernek tekintette. Engem is büszkeséggel töltött el és igyekeztem a tabusított bizalomnak megfelelni. A csalódás nem váratott magára, amikor a harmadik hónap végén az intézet pénztáránál jelentkeztem a havi fizetésemet átvenni, a pénztárosnő sajnálkozva közölte, a fizetést a Rectoratus meggátolta és bizonyítékul egy iratot mutatott, amelyen az állt, hogy azonnali hatállyal elbocsátottak állásomból. „Destituit din serviciu” volt a hivatalos magyarázat, egy eljárás, amivel csak csalókat és tolvajokat volt szokás sújtani. Természetesen a pénztárosnőtől több részletet nem bírtam megtudni, de amikor letörten elhagytam az épületet, egy szembe jövő személyben felismertem az egyetemnek új rektorát és bátorkodtam eléje lépni, és megkérdezni minek tulajdoníthatom ezt a tettet? A megkérdezett egyszerűen nem volt hajlandó velem szóba állni, azt a látszatot keltette, hogy részére a téma nem idegen, de az én megszólításomat tapintatlan tolakodásnak tekintette.

Egészen másképpen beszélt Mentorom, aki az események hallatára azonnal telefonon kért magyarázatot, akkor már tudta miről van szó, és nagykegyesen engedélyezte, hogy a visszatartott fizetést folyósítsák, de a felmondást illetően nem volt hajlandó magyarázatot adni. A megdöbbszent tanár úr, megértő módon a vállamra tette kezét és anyanyelvemen, amelyet kifogástalanul beszélt, ezt mondta: „Fiam, ezekkel ne kezdjél ellenkezni, ezek holttesteken gázolnak át. Jelentkezzél a részedre kiutalta munkahelyen, igyekezzél onnan megszabadulni, nálam bármikor számíthatsz egy állásra”. Az egyetemi tanári feladattal egy időben, Mentorom az IPROM tervezőirodának az igazgatója is volt.

Természetesen a helyemre egyik évtársamat, egy meggyőződéses pártaktivistát neveztek ki, aki azonban nem találta ajánlatosnak a szilárdság tanszéken jelentkezni és egy másik tanszéknél keresett befogadást. Így zárult az első munkavállalási kaland.

A hivatalból kijelölt munkahelyre, az Ocna Mureş (Marosújvár) Szoda gyárba, nem jelentkeztem, mert időközben egy katonai kiképzésre kötelező behívót érkezett címemre ennek kellett eleget tenni és két évre mundértan tölteni.

Visszatekintve egyetemi éveimre, örömet jelent, hogy engedtem Édesapám kérésének. Talán életem legszebb éveit éltem gondtalanul és hálával tartozom szüleimnek és bátyámnak, hogy ezt lehetővé tették. Jó barátok társaságában vidám és változatosan szép időt éltünk. A tanulmányi idő végéhez közeledve egy alapvető változás következett be, mind szorosabb kapcsolat jött létre Melitával. Kölcsönös vonzódás alapján közeledtünk egymáshoz, érdeklődési körünk mind jobban egyezett, jártuk a színházakat, operát és a koncert termeket. Amitől vonakodtam, és amit mások talán furcsának tekintettek, nem tettem kötelező ígéretet a jövőre vonatkozólag, mert ilyen lépést csak az a férfi tehet, aki egy biztos anyagi háttérrel, egy megfelelő jövedelemmel rendelkezik. Egy ilyen nyilatkozat elmaradt, még akkor is, amikor a faládával a kezemben szüleim kíséretében mentem a katonai gyűjtő térre, ahova Melita is megérkezett. Így ismerték meg szüleim a kiválasztott páromat és nagy örömet jelentett, hogy már első perctől kezdve kedvezően fogadták.